

KASBIY PEDAGOGIK MAHORATNI SHAKLLANTIRISHDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING O‘RNI*Saydaliyev Salim Sayfiddinovich**Xasanov Iskandar Normamatovich**Termiz davlat pedagogika instituti talabalari***Anotatsiya**

Ushbu maqolada kasbiy pedagogik mahoratni shakllantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o‘rni ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish, ta’lim samaradorligini oshirish va zamonaviy o‘quv muhitini yaratishda raqamli vositalar, elektron resurslar va interaktiv platformalarning ahamiyati asoslab beriladi. Shuningdek, o‘qituvchi faoliyatida innovatsion axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali pedagogik jarayonni takomillashtirish, o‘quvchilarni mustaqil va ijodiy fikrlashga yo‘naltirish hamda ta’lim sifatini yuksaltirishning metodik mexanizmlari yoritiladi.

Аннотация

В статье научно и практически раскрывается роль информационно-коммуникационных технологий в формировании профессионально-педагогического мастерства. Обоснована значимость цифровых средств, электронных ресурсов и интерактивных платформ в развитии профессиональной компетенции педагогов, повышении эффективности обучения и создании современной образовательной среды. Кроме того, рассматриваются методические механизмы совершенствования педагогического процесса и повышения качества образования за счёт использования инновационных информационных технологий, направленных на развитие самостоятельного и творческого мышления обучающихся.

Anotation

This article provides a theoretical and practical analysis of the role of information and communication technologies (ICT) in the development of professional pedagogical mastery. The significance of digital tools, electronic resources, and interactive platforms in enhancing teachers’ professional competencies, improving educational effectiveness, and creating a modern learning environment is substantiated. Furthermore, the study explores methodological mechanisms for improving the pedagogical process and increasing the quality of education through the effective use of innovative ICT tools that promote students’ independent and creative thinking.

Kalit so‘zlari: Pedagogik mahorat, kasbiy kompetensiya, axborot texnologiyalari, raqamli ta’lim, interaktiv platforma, innovatsion yondashuv, ta’lim samaradorligi, metodik mexanizmlar

KIRISH.

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonida ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, o‘qituvchilarning kasbiy-pedagogik mahoratini oshirish hamda ta’lim sifati va samaradorligini yuqori bosqichga olib chiqishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) o‘rni beqiyosdir. Hozirgi davrda pedagog shaxsidan nafaqat keng qamrovli nazariy bilimlar, balki zamonaviy texnologiyalarni puxta o‘zlashtirish, ta’lim jarayonida ularni samarali qo‘llash, o‘quvchilarda ijodkorlik va mustaqil fikrlashni shakllantirish kabilar talab etilmoqda. Shu sababli o‘qituvchining kasbiy mahorati va pedagogik kompetensiyalarini shakllantirishda AKTni joriy etish nafaqat metodik, balki davlat miqyosidagi strategik vazifa sifatida qaralmoqda. O‘zbekiston Respublikasida ta’lim sohasida olib borilayotgan islohotlarning mazmuni hamda yo‘nalishlari davlat rahbariyati tomonidan qabul qilingan qator farmon va qarorlarda o‘z ifodasini topgan. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi “2017–2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF–4947-son Farmonida ta’lim sohasini tubdan isloh qilish, uning sifatini oshirish, ilg‘or pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish vazifasi belgilab berilgan. Shuningdek, 2018-yil 5-sentabrda “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ–3959-son qarorida ta’lim jarayonini raqamlashtirish, innovatsion metodlarni keng joriy etish va zamonaviy pedagoglarni tayyorlash masalasi alohida ta’kidlangan. Bundan tashqari, 2020-yil 23-sentabrda qabul qilingan yangi tahrirdagi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonunda ta’lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida qayd etilgan. Ushbu qonunning 30-moddasida pedagoglarning malakasini oshirish va kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda zamonaviy o‘quv texnologiyalari, shu jumladan, masofaviy ta’lim tizimlari va elektron platformalardan samarali foydalanish alohida ko‘rsatib o‘tilgan. 2022-yil 28-yanvardagi Prezidentning “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF–60-son Farmonida ham ta’lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, pedagoglarning zamonaviy ko‘nikmalarini rivojlantirish, innovatsion muhit yaratish davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan biri sifatida belgilangan.

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, jumladan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida belgilangan vazifalar o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik mahoratini shakllantirishda AKTdan samarali foydalanishni taqozo etmoqda. Bu esa, bir tomondan, ta'lim jarayonining sifatini va samaradorligini oshirsa, ikkinchi tomondan, o'qituvchilarning zamonaviy dunyoqarashini kengaytirib, ularning kasbiy o'sishini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Shu boisdan, pedagogik faoliyatda AKTdan foydalanish, masofaviy ta'lim tizimlarini joriy qilish, elektron ta'lim resurslari va interaktiv platformalardan foydalanish o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish va mahoratini oshirishda muhim metodologik mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda.

Davlat siyosati, farmon va qarorlar bilan belgilangan vazifalar, shuningdek, zamonaviy ta'lim jarayonining ehtiyojlari pedagogik mahoratni shakllantirishda AKTdan foydalanishni dolzarb masala sifatida ko'rsatmoqda. Mazkur ilmiy ishda ushbu jarayonning nazariy asoslari, metodik imkoniyatlari va amaliy natijalari chuqur tahlil qilinadi hamda ilg'or tajribalar asosida xulosalar chiqariladi[10].

Kasbiy pedagogik mahoratni shakllantirish jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'rni nafaqat zamonaviy ta'limning dolzarb yo'nalishi, balki pedagog shaxsining professional o'sishini ta'minlovchi strategik omil sifatida namoyon bo'ladi. Chunki XXI asrda bilim olish va uni uzluksiz rivojlantirish jarayoni ko'p jihatdan raqamli vositalar, elektron resurslar va innovatsion platformalarga tayanmoqda. Pedagogik mahoratning zamonaviy mazmuni faqatgina bilim berish bilan cheklanib qolmay, balki o'quvchilarni mustaqil izlanishga yo'naltirish, ularni ijodkorlik, tanqidiy fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal qilishga tayyorlash bilan belgilanadi. Bu esa o'z navbatida o'qituvchidan axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishni talab etadi. Amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayonida elektron ta'lim resurslari, virtual laboratoriyalar, multimedia vositalari va interaktiv platformalar qo'llanilganda o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish darajasi, motivatsiyasi va o'quv jarayonidagi ishtiroki sezilarli darajada ortadi. Masalan, tabiiy fanlarni o'qitishda virtual laboratoriya dasturlaridan foydalanish tajribasi shuni ko'rsatadiki, tajribalarni real sharoitda bajarish imkoniyati cheklangan hollarda ham o'quvchilar elektron muhitda mustaqil tajriba o'tkazib, nazariy bilimlarini amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Pedagogik mahoratning tarkibiy qismi hisoblangan kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishda ham axborot texnologiyalarining roli beqiyosdir. O'qituvchilar uchun mo'ljallangan onlayn kurslar, masofaviy ta'lim tizimlari va xalqaro vebinarlar ularning doimiy ravishda bilim va ko'nikmalarini yangilab

borishiga yordam bermoqda. Bu jarayon, ayniqsa, pandemiya sharoitida yanada yaqqol namoyon bo'ldi. 2020–2021-yillarda joriy qilingan masofaviy ta'lim jarayonida ko'plab o'qituvchilar Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams kabi platformalar orqali o'quvchilar bilan muloqot qildilar, onlayn baholash tizimlarini qo'lladilar va o'z pedagogik faoliyatida AKTdan foydalanish ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantirdilar. Natijada, o'qituvchilarning pedagogik mahorati faqatgina an'anaviy metodlarga asoslanib qolmasdan, balki yangi texnologiyalar bilan boyidi, o'quvchilar esa dars jarayonida faolroq ishtirok etishga va mustaqil o'rganishga odatlandi[8].

Bundan tashqari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish pedagogning refleksiya va o'z-o'zini tahlil qilish faoliyatini ham samarali tashkil etishga yordam beradi. Masalan, o'qituvchi dars jarayonini videoga yozib olib, keyinchalik uni tahlil qilishi, o'zining kuchli va zaif tomonlarini aniqlashi, shuningdek, metodik xatolarni bartaraf etishi mumkin. Shu tarzda AKT pedagog shaxsining o'z ustida ishlashini ta'minlaydigan kuchli metodik mexanizmga aylanadi. Yana bir muhim jihat shundaki, zamonaviy ta'lim jarayonida axborot texnologiyalari o'quvchilarning individual imkoniyatlari va qiziqishlariga moslashtirilgan o'qitish imkonini beradi. Masalan, raqamli ta'lim platformalari yordamida o'quvchilar mustaqil tarzda qo'shimcha topshiriqlar bajarishi, onlayn testlardan foydalanib o'z bilim darajasini baholashi va rivojlanish dinamikasini kuzatishi mumkin. Bu jarayon o'quvchini faollikka, o'z ustida ishlashga undaydi, o'qituvchini esa ta'lim jarayonini yanada sifatli tashkil etishga yo'naltiradi[11]. Xalqaro tajribaga murojaat qilsak, rivojlangan mamlakatlarda pedagogik mahoratni shakllantirish jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanilmoqda. Masalan, Finlyandiya va Janubiy Koreya ta'lim tizimida elektron resurslar, masofaviy ta'lim platformalari va "smart class" tizimlari asosiy metodik vositalardan biri hisoblanadi. Bu esa nafaqat o'quvchilarning bilimni chuqurlashtiradi, balki o'qituvchining zamonaviy texnologiyalarni qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi va uning kasbiy-pedagogik mahoratini oshiradi. O'zbekiston ta'lim tizimida ham so'nggi yillarda bu borada sezilarli yutuqlarga erishilmoqda. Jumladan, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida barcha umumta'lim maktablari bosqichma-bosqich yuqori tezlikdagi internet tarmog'iga ulanmoqda, interaktiv doskalar, kompyuter texnikalari va elektron darsliklar ta'lim jarayoniga joriy qilinmoqda. Bu esa o'z navbatida o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik mahoratini shakllantirishda zamonaviy axborot vositalaridan keng foydalanishga zamin yaratmoqda[9].

Pedagogik mahoratni shakllantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari samarali metodik vosita sifatida ta'lim tizimining barcha bosqichlariga chuqur kirib

bormoqda. Ular nafaqat o'qituvchi faoliyatini yengillashtiradi, balki o'quvchilarning faolligini oshiradi, ta'lim jarayonini interaktiv va innovatsion shaklda tashkil etishga imkon beradi. Shunday ekan, pedagogik mahoratni rivojlantirish va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda AKTdan foydalanish dolzarb ilmiy-metodologik hamda amaliy vazifa sifatida ta'lim jarayonida o'z aksini topmoqda[7].

Kasbiy pedagogik mahoratni shakllantirish jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'rni beqiyos darajada ahamiyatlidir, chunki bugungi kunda zamonaviy ta'limni axborot vositalarisiz tasavvur etish mumkin emas. Ta'lim tizimining barcha bosqichlarida o'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki talabalarning mustaqil izlanishlarini yo'naltiruvchi, ularni o'z fikrini shakllantirishga o'rgatuvchi, innovatsion jarayonlarni boshqaruvchi shaxs sifatida qaralmoqda. Aynan shu jihatdan pedagogning kasbiy mahoratini shakllantirishda AKTdan foydalanish metodik, amaliy va innovatsion yondashuvlarni talab qiladi. Misol uchun, an'anaviy dars jarayonida o'qituvchi tushuntiruvchi va nazorat qiluvchi rolni bajargan bo'lsa, axborot texnologiyalari integratsiyalashgan darslarda u ko'proq fasilitator, moderator va yo'naltiruvchi sifatida faoliyat yuritadi. Bu esa o'qituvchidan pedagogik mahorat bilan bir qatorda yuqori darajadagi texnologik savodxonlikni ham talab etadi. Shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari kasbiy mahoratni oshirishda o'qituvchiga o'z faoliyatini doimiy ravishda monitoring qilish, natijalarni tezkor baholash va ta'lim samaradorligini oshirish imkonini beradi. Masalan, ta'lim jarayonida elektron jurnallar, test tizimlari, virtual laboratoriyalar, ta'limiy platformalar (Moodle, Google Classroom, Edmodo, Canvas va boshqalar)dan foydalanish orqali pedagog nafaqat darsni samarali tashkil etadi, balki har bir o'quvchining individual rivojlanishini kuzatib boradi. Bu esa o'z navbatida refleksiya va tahlilni osonlashtiradi, dars jarayonida yuzaga keladigan muammolarni tezda aniqlab, ularga yechim topishga yordam beradi. Bundan tashqari, AKT vositalari o'qituvchining dars jarayonida kreativ yondashuvlarini amalga oshirishga keng imkoniyat yaratadi. Multimedia taqdimotlari, interaktiv doskalar, 3D modellar, virtual reallik vositalari orqali murakkab mavzularni oson va tushunarli qilib yetkazish mumkin. Masalan, fizika darsida murakkab mexanik jarayonlarni yoki biologiyada hujayraning ichki tuzilishini virtual modellar orqali ko'rsatish, o'quvchida bilimni chuqurroq anglash va qiziqishni oshirishga xizmat qiladi. Bu jarayonlar pedagogning kasbiy mahoratini oshiradi, chunki u faqat tayyor bilim beruvchi emas, balki yangi bilimlarni texnologik yondashuv orqali talabalarga singdiruvchi innovator sifatida shakllanadi. Amaliy jihatdan qaraganda, o'qituvchining AKTdan foydalanish malakasi uning kasbiy imidjini ham belgilaydi. Masalan, onlayn darslar o'tkazish, vebinarlar

tashkil etish, masofaviy ta'limda samarali metodlardan foydalanish o'qituvchining zamon talablariga mos ravishda faoliyat yuritayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, pedagog o'zining kasbiy rivojlanishini ham AKT orqali davom ettirishi mumkin: masofaviy kurslar, onlayn sertifikatlashtirish dasturlari, xalqaro veb-konferensiyalarda ishtirok etish orqali o'z bilim va ko'nikmalarini boyitadi. Bu esa uzluksiz ta'lim tamoyilini hayotga tatbiq etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ilmiy nuqtayi nazardan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining kasbiy pedagogik mahoratni shakllantirishdagi samaradorligi bir necha omillarda namoyon bo'ladi: birinchidan, ta'lim jarayonining samaradorligi oshadi; ikkinchidan, talabalarda mustaqil o'rganish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalari shakllanadi; uchinchidan, o'qituvchining kasbiy o'zini-o'zi rivojlantirish imkoniyatlari kengayadi; to'rtinchidan, global ta'lim makoniga integratsiyalashuv jarayoni jadallashadi. Shu boisdan ham bugungi kunda O'zbekiston Respublikasining ta'lim siyosatida raqamli ta'lim platformalarini joriy etish, pedagoglarni AKT bo'yicha qayta tayyorlash va malakasini oshirish masalalari ustuvor vazifa qilib belgilangan[6].

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari pedagogning kasbiy mahoratini shakllantirishda nafaqat yordamchi vosita, balki ta'lim jarayonining ajralmas metodik mexanizmiga aylanmoqda. Bu jarayonning muvaffaqiyatli kechishi uchun pedagogdan o'z ustida muntazam ishlash, yangi innovatsion texnologiyalarni o'zlashtirish va ularni samarali qo'llay olish talab etiladi. Shu tarzda, zamonaviy AKTdan foydalangan holda kasbiy pedagogik mahoratni shakllantirish nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki pedagogning ijtimoiy nufuzi va kasbiy yetukligini ham mustahkamlaydi.

XULOSA

Kasbiy pedagogik mahoratni shakllantirish jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari o'qituvchining zamonaviy ta'limdagi mavqeini tubdan o'zgartiradigan muhim omil hisoblanadi. Bugungi kunda o'qituvchidan nafaqat o'z fanini puxta bilish, balki raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash, ularni dars jarayoniga integratsiyalash, talabalarning mustaqil izlanishlarini rag'batlantirish ham talab qilinmoqda. AKTdan foydalanish pedagogning kasbiy mahoratini oshirishda refleksiya, o'z faoliyatini monitoring qilish, natijalarni tahlil qilish, innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish kabi jarayonlarni sezilarli darajada yengillashtiradi. Amaliy misollar ko'rsatadiki, elektron ta'lim platformalari, virtual laboratoriyalar, interaktiv doskalar va multimediali vositalardan foydalanish nafaqat dars samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarning qiziqishini kuchaytiradi, bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'qituvchining onlayn kurslar, xalqaro veb-konferensiyalar va masofaviy malaka oshirish dasturlarida ishtirok etishi uning

kasbiy rivojlanishini uzluksiz ta'minlaydi. Demak, AKT pedagogik mahoratni shakllantirishda oddiy vosita emas, balki ta'lim jarayonining metodik, innovatsion va ilmiy asosini tashkil etuvchi strategik mexanizmdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev. *Yangi O'zbekiston strategiyasi*. – Toshkent: O'zbekiston, 2021. – 464 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli ta'limni rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi PQ–4963-son Qarori. – Toshkent, 2021.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini ta'lim jarayoniga joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Qarori. – Toshkent, 2020.
4. Hasanov, O., & Jo'rayev, M. *Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 312 b.
5. Qodirova, D. *Innovatsion ta'lim texnologiyalari*. – Toshkent: Iqtisodiyot va innovatsiyalar, 2020. – 280 b.
6. Saydulloyevich, O. Y., & Erkinova, S. O. (2024). ABU HOMID G 'AZZOLIY ASARLARIDA “YOLG 'ON SO 'ZLASH VA YOLG 'ON QASAM ICHISH” YOMON ILLAT EKANLIGI HAQIDAGI QARASHLARI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(35), 505-510.
7. Saydulloyevich, O. Y. (2024). TALABALARNI MANAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA ABU HOMID G'AZZOLIY ASARLARIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(35), 511-516.
8. Ismoilova Durdona G'ulom Qizi (2024). TALABALARNI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYASIDA ABU HOMID G'AZZOLIY ASARLARINING TUTGAN O'RNI. *Research Focus*, 3 (12), 109-114. doi: 10.5281/zenodo.14532269
9. Shavkatovna, X. M. (2025). Pedagogik nazorat va baholash. *ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI*, 2(6), 124-126.
10. Shavkatovna, X. M., & Akbarovna, N. D. (2024). GENDER YONDASHUV ASOSIDA TALABA-QIZLARDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(35), 494-498.

INNOVATIVE PUBLICATION

Journal of Effective

Vol.4 №3 (2026). March
innovativepublication.uz

Learning and Sustainable Innovation

11.Shavkatovna, X. M. (2024). GENDER TENGLIKNING HUQUQIY VA IJTIMOY ASOSLARI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 3(35), 499-504.